

Λόγος εις την εορτή της Πεντηκοστής - Του Μητροπολίτου Μάνης Χρυσσοτόμου Γ΄

[/ Γνώμες](#)

Λόγος εις την εορτή της Πεντηκοστής

Του Σεβ. Μητροπολίτου Μάνης κ. Χρυσσοτόμου Γ΄

Τό βιβλίον τῶν «Πράξεων τῶν Ἀποστόλων» ἐπακριβῶς περιγράφει τό ἱστορικό γεγονός τῆς καθόδου καί τῆς ἐπιφοιτήσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος κατά τήν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς. Ἀναφέρεται συγκεκριμένα: «Καί ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τήν ἡμέραν τῆς πεντηκοστῆς ἦσαν ἅπαντες ὁμοθυμαδόν ἐπί τό αὐτό. Καί ἐγένετο ἄφνω ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἦχος ὡσπερ φερομένης πνοῆς βιαίας, καί ἐπλήρωσεν ὅλον τόν οἶκον οὗ ἦσαν καθήμενοι· καί ὤφθησαν αὐτοῖς διαμεριζόμεναι γλῶσσαι ὡσεὶ πυρός, ἐκάθισέ τε ἐφ' ἕνα ἕκαστον αὐτῶν, καί ἐπλήσθησαν ἅπαντες Πνεύματος Ἁγίου» (Πράξ. 2, 1-4).

Όλοι οι πιστοί με μία ψυχή ἦσαν συνηγμένοι στό αὐτό μέρος, στό Ἱεροσόλυμα καί ἔξαφνα χωρίς νά τό περιμένει κανείς, ἦλθε ἕνας ἦχος ἀπό τόν οὐρανό, σάν βοή σφοδροῦ ἀνέμου. Καί αὐτή ἡ βοή γέμισε ὅλη τήν οἰκία ὅπου βρισκόντουσαν ὅλοι οἱ μαθητές. Παρουσιάσθηκαν δέ σ' αὐτούς γλῶσσες, σάν ἀπό φλόγες πυρός νά διαμοιράζωνται· καί στόν καθένα ἀπ' αὐτούς κάθησε στίς κεφαλές τους ἀπό μία γλῶσσα. Καί ὅλων γέμισε ἡ ὑπαρξή τους, ὁ ἐσωτερικός τους κόσμος μέ Πνεῦμα Ἅγιον.

Εἰδικότερα, ὅταν ἐπρόκειτο νά συμπληρωθεῖ ὀλοκληρωτικά ἡ ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς κατά τόν ἰουδαϊκό τρόπο, ὅπως καθοριζόταν, ὅπως γράφει ὁ ἱερός Λουκάς, ἦσαν ὅλοι, δηλαδή οἱ Ἀπόστολοι, οἱ μαθητές καί οἱ πιστοί συνηγμένοι στό ἴδιο μέρος. Εἰρήσθω ἐν παρόδῳ ὅτι ἡ Πεντηκοστή, ὡς γνωστόν, ἦταν μία ἀπό τίς τρεῖς μεγάλες ἐνιαύσιες ἐορτές τῶν Ἰουδαίων. Ὀνομαζόταν δέ Πεντηκοστή, διότι εἶχε ὀρισθεῖ νά τελεῖται ἡ ἐορτή, μετά ἀπό ἑπτά ἐβδομάδες ἀπό τῆς δευτέρας ἡμέρας τοῦ Πάσχα. Ἦταν ἐορτή εὐχαριστίας γιά τό θέρος, γι' αὐτό καί εἶχε καί τήν ὀνομασία «ἐορτή θερισμοῦ» καί ἡμέρα τῶν νέων καρπῶν, τῶν «ἀπαρχῶν». Ἀκόμη, κατά τήν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς τελοῦσαν καί τήν ἀνάμνηση τῆς ἐπί τοῦ ὄρους Σινᾶ χορηγήσεως τοῦ Νόμου.

*

Όλοι, λοιπόν, βρισκόντουσαν ἐκεῖ στό ὑπερῶν τῶν Ἱεροσολύμων, ὅπως γράφει ὁ συγγραφεύς τῶν «Πράξεων» καί συγκεκριμένα «ὁμοθυμαδόν», ἤτοι ὑπό τήν ἔννοια τῆς ὁμοψυχίας, τῆς κοινωνίας τῶν ψυχῶν, τῶν αἰσθημάτων ἀγάπης, εἰρήνης καί ὁμονοίας. Τότε «ἐγένετο ἄφνω ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἦχος ὡσπερ φερομένης πνοῆς βιαίας». Αὐτό τό «ἄφνω», τό αἰφνίδιον, παραπέμπει, βέβαια, στήν Δευτέρα Παρουσία τοῦ Χριστοῦ, «ὡσπερ ἡ ἀστραπή ἐξέρχεται ἀπό ἀνατολῶν καί φαίνεται ἕως δυσμῶν» (Ματθ. 24,27) καί «περί τῆς ἡμέρας ἐκείνης καί ὥρας οὐδεὶς οἶδεν» (Ματθ. 24,36). Καί στή συνέχεια συνέβη, ὁ ἦχος πού ἦλθε ἀπό τόν οὐρανό νά εἶναι, ὄχι σάν ἄνεμος βαθμιαίως ἀπό ἐλαφρῶς σέ βίαη κατάληξη, ἀλλά εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ὡς πνοή ἀνέμου βιαία καί ἰσχυρά. Κάπως ἔτσι, ὅπως ὅλοι ἔχουμε αἰσθανθεῖ, ἕνα ἦχο, ὁ ὁποῖος ἐνίστε ὀλίγον χρόνον προηγεῖται μιᾶς σεισμικῆς δονήσεως. Ἦταν ἦχος ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ὡς ἀναφέρει ἡ Ἀποκάλυψις, «ὡς φωνή βροντῆς» (Ἀποκ. 6,1) καί χωρίς καμμία γνώση ἀπό ποῦ προέρχεται, ὡς ἀναγράφει ὁ εὐαγγελιστής Ἰωάννης, καθ' ὅτι «τό πνεῦμα ὅπου θέλει πνεῖ καί τήν φωνήν αὐτοῦ ἀκούεις, ἀλλ' οὐκ οἶδας πόθεν ἔρχεται καί ποῦ ὑπάγει» (Ἰω. 3,8).

Ὡς δέ ὠραιότατα ἐρμηνεύει ὁ ἱ. Χρυσόστομος τίς λέξεις «ὡσπερ» καί «ὡσεὶ» στό συγκεκριμένο κείμενο γιά τόν ἦχο καί τό πῦρ, τοῦτο συμβαίνει, «ἵνα μηδέν αἰσθητόν περί τοῦ Πνεύματος νομίσης». Δέν εἶναι τό Ἅγιον Πνεῦμα, οὔτε ἦχος

βιαίας πνοῆς, οὔτε γλῶσσαι πυρός. Τό Ἅγιον Πνεῦμα δέν περικλείεται καί ὀρίζεται μέ τά φυσικά αὐτά φαινόμενα, ἀλλά εἶναι ἐξ ὀλοκλήρου ὑπεράνω αὐτῶν. Χρησιμοποιοῦνται οἱ λέξεις αὐτές γιά τήν ἰδική μας ἀδυναμία καί πρός μία προσέγγιση τῆς καθόδου τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καί μάλιστα τά σημεῖα τῆς ἐπιφοιτήσεως Του ἦσαν διπλά, ἦτοι γιά τήν ἀκοή, βοή ὅμοια πρός τήν ὑπό τοῦ ἀνέμου βιαίου παραγομένη καί γιά τήν ὄραση γλῶσσαι ὡσεὶ πυρός. Ἄκουγαν καί ἔβλεπαν τό μυστήριον τῆς καθόδου τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Ἡ βιαία πνοή εἶχε προτυπωθεῖ στή Π. Διαθήκη ὅταν ἡ μητέρα τοῦ προφήτου Σαμουήλ εἶπε: «Κύριος ἀνέβη εἰς τούς οὐρανοὺς καί ἐβρόντησεν» (Α' Βασιλ. 2,10) ἀλλά καί στό ὄρος Σινᾶ «κατέβη» ὁ Θεός μέ θύελλα. «Καί τό ὄρος ἐκαίετο πυρί ἕως τοῦ οὐρανοῦ, σκότος, γνόφος, θύελλα, φωνή μεγάλη» (Δευτερ. 4,11). Τοῦτο ἔγινε γιά νά δοθεῖ αἴσθησις τῆς θεοπροκειμένης παρουσίας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Γράφει, ἐν προκειμένῳ, ὁ ἱερός ὑμνογράφος τοῦ πεζοῦ Κανόνος τῆς ἑορτῆς Κοσμάς ὁ Μελωδός (8^{ος} αἰ.) στήν ἡ' ὠδή: «Ζωτικῆς ἐξ ὕψους βιαίας φερομένης, ἠχητικῶς τοῦ Πνεύματος τοῦ παναγίου, ἀλιεῦσι πνοῆς πυρίνων εἶδει γλωσσῶν, τά μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ ἐρρητορεύοντο». Ὅταν δηλαδή κατέβηκε ἀπό τόν οὐρανόν, στούς Ἀποστόλους, τό Ἅγιο Πνεῦμα μέ ἦχο βιαίας πνοῆς καί ἐν εἶδει πυρίνων γλωσσῶν, τότε τό Ἅγιο Πνεῦμα ἀναζωογόνησε καί ἐνθάρρυνε τίς ψυχές τους γιά νά κηρύξουν στή συνέχεια τά μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ. Ἡ βιαία αὐτή πνοή δέν προξένησε τρόμο καί φόβο στούς Ἀποστόλους, ἀλλά ὡς ζωτική πού ἦταν ἡ πνοή ἐκείνη, τούς ἔδωκε θάρρος καί δύναμη καί ἱερό ἐνθουσιασμό. Τούς Ἀποστόλους αὐτούς τούς ἀδύναμους, τούς ἔκαμνε δυνατούς καί γι' αὐτό ὁ Μέγ. Βασίλειος λέγει: «Καθάπερ γάρ ἡλίου βολαί φωτίσασθαι νέφος καί λάμπειν ποιούσι, χρυσοειδῆ ὄψιν ποιούσαι· οὕτω καί Πνεῦμα ἅγιον ἐπελθόν εἰς ἀνθρώπου σῶμα, ἔδωκεν μέν ζωήν, ἔδωκεν δέ ἀθανασίαν, ἔδωκεν ἀγιασμόν, ἠγειρε δέ κείμενον. Τό δέ κινήθην κίνησιν αἰδίον ὑπό Πνεύματος Ἁγίου ζῶον ἅγιον ἐγένετο. Ἔσχε δέ ἀξίαν ἄνθρωπος, Πνεύματος ἐσοικισθέντος, προφήτου, ἀποστόλου, ἀγγέλου Θεοῦ, ὦν πρό τούτου γῆ καί σποδός» (PG 29, 769). «Βιαία, ἀκριβῶς, ἐστίν ἡ πνοή, ὡς πάντα νικῶσα» καί κατά τόν ἅγ. Γρηγόριο Παλαμᾶ.

*

Καί συνάμα «ῥῶφθησαν αὐτοῖς διαμεριζόμεναι γλῶσσαι ὡσεὶ πυρός, ἐκάθισέ τε ἐφ' ἓνα ἕκαστον αὐτῶν» (Πράξ. 2,3). Μάλιστα, ὁ ἱερός ὑμνογράφος στό Πεντηκοστάριο θά γράψει τήν τόσο χαρακτηριστική φράση: «Πνοή βιαία γλωσσοπυρσεύτως νέμει».

Λίαν ὀρατή, λοιπόν, ἡ παρουσία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος σάν πύρινες γλῶσσες, οἱ ὁποῖες διαμερίσθησαν στίς κεφαλές τῶν Ἀποστόλων. «Γλῶσσες» ἀκριβῶς, ἐπειδή τό πιό συγγενές πρός τόν λόγο εἶναι ἡ γλῶσσα καί ἔτσι δηλοῦται ἡ συμφυΐα τοῦ

Ἁγίου Πνεύματος μέ τόν Λόγο τοῦ Θεοῦ. Ἀλλά καί διά τοῦ στόματός τους «έν ἐνάρθρω λόγῳ», θά ἐξήγγειλον τήν θεία διδασκαλία, «θείῳ Πνεύματι κινούμενοι». Ὁ σοφός ὑμνογράφος στόν κανόνα του ἐνθουμεῖται, ἐν προκειμένῳ, τήν σύγχυση τῶν γλωσσῶν μέ τήν πυργοποιία στή Βαβέλ καί γράφει θαυμάσια στήν γ' ὠδή: «Ἡ τοῦ θείου Πνεύματος ἐπιδημήσασα δύναμις, τήν μερισθεῖσαν πάλαι φωνήν, κακῶς ὁμονοησάντων, εἰς μίαν ἄρμονίαν θείως συνῆψε, γνῶσιν συνετίζουσα πιστούς τῆς Τριάδος, ἐν ἧ ἔστερεώθημεν». Δηλαδή, ἡ Πεντηκοστή, ὡς μία «ἀντί-Βαβέλ», ἔρχεται καί κατατροπώνει τήν σύγχυση, τήν ἀσυνοησία τῶν ἀνθρώπων, τήν ἀλαζονεία καί τήν ὑπερηφάνεια, διαλύοντας τήν σύγχυση τῶν ἀνθρώπων τήν ὁποία ἔφερε ἡ πτώση. Τῷ ὄντι, τό Ἅγιο Πνεῦμα ἐνώνει καί συνετίζει. Καί μέ τήν πνευματική ἄρμονία πού φέρει, διδάσκει στούς πιστούς τήν γνώση τῆς Ἁγίας Τριάδος στήν ὁποία εἴμαστε στερεωμένοι. Γράφει ὁ Ἱ. Χρυσόστομος σχετικά: «Ἐπειδή γάρ τό παλαιόν εἰς ἀπόνοιαν ἐξοκείλαντες οἱ ἄνθρωποι πύργον ἠβουλήθησαν κατασκευάσαι ἕως τοῦ οὐρανοῦ φθάνοντα, καί διά τῆς τῶν γλωσσῶν διαιρέσεως διεῖλεν αὐτῶν τήν κακήν συμφωνίαν, διά τοῦτο καί νῦν ἐν εἴδει γλωσσῶν πυρίνων ἐπίπταται αὐτοῖς τό Πνεῦμα τό ἅγιον, ἵνα διαιρεθεῖσαν τήν οἰκουμένην διά τούτου συνάψῃ» (ΕΠΕ, 36, 340).

*

Ἀλλά καί «γλῶσσαι ὡσεὶ πυρός». Ἡ φανέρωση τῶν πυρίνων γλωσσῶν καί ὄχι μέ κάποια ἄλλη μορφή, δηλώνει ἐπιπλέον, τό ὁμοούσιον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μέ τόν Πατέρα καί Υἱόν, ἀφοῦ ὁ Θεός εἶναι «πῦρ καταναλίσκον» (Δευτ. 4,24). Πῦρ δέ φάνηκε καί στό ὄρος Σινᾶ (Ἐξ. 19,18). Τοιοῦτοτρόπως δηλώνεται ὅτι τό Ἅγ. Πνεῦμα ἔχει τήν ἴδια φύση καί ἐνέργεια μέ τά ἄλλα δύο πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος.

Ὁραιοτάτα ὁ ὑμνογράφος, ὁ Κοσμᾶς ὁ Μελωδός, γράφει καί θεολογεῖ ὑμνολογῶντας στήν δ' ὠδή: «Σῆμα Θεότητος φέρον, τοῖς Ἀποστόλοις ἐν πυρί, Πνεῦμα κατεμερίσθη, καί ξέναις ἐν γλώσσαις ἐνέφηεν, ὡς πατρόθεν θεῖον σθένος, ἐρχόμενον ἐστίν αὐτοκέλευστον». Λέγει ὁ ἱερός ποιητής, ἐν προκειμένῳ, καί ἐξηγεῖ γιατί τό Ἅγιον Πνεῦμα κατήλθε στούς Ἀποστόλους «ὡσεὶ γλῶσσαι πυρός». Ναί μέ πῦρ, ἐπειδή ἔφερε τό σημεῖο τῆς θεότητος, τό ὁποῖον εἶναι τό πῦρ συμβολικῶς καί ἔδειξε ὅτι εἶναι Θεός. Καί στή συνέχεια μέ τά παράδοξα λόγια, φανέρωσε ὅτι ἐκπορεύεται ἀπό τόν Πατέρα ὡς μία θεία δύναμη καί ἀκόμη «ἐρχόμενον ἐστίν αὐτοκέλευστον», δηλαδή δέν εἶναι κατώτερο ἀλλά αὐτοδύναμο καί αὐτεξούσιο, ὁμότιμο μέ τόν Πατέρα καί τόν Υἱό. «Σθένος γάρ καί δύναμις, οὐ μόνον λέγεται ὁ Υἱός κατὰ τό «Χριστόν Θεοῦ δύναμιν» (Α' Κορ. 1,24) ἀλλά καί τό Πνεῦμα τό Ἅγιον κατὰ τό «Ἰησοῦς οὖν ὑπέστρεψεν ἐν τῇ δυνάμει τοῦ Πνεύματος» (Λουκ. 4,14) καί ὁ Πατήρ δύναμις ὀνομάζεται κατὰ τό «ἀπ' ἄρτι ὄψεσθε τόν Υἱόν

τοῦ ἀνθρώπου καθήμενον ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως» (Ματθ. 26,64).

Καί βέβαια δέν ἀναγράφει τό ἱερό κείμενο ἀπλῶς «πυρός», ἀλλά «ὡσεὶ πυρός», διότι «οὐ γάρ ἦν πῦρ τό φαινόμενον, ἀλλά πῦρ ἐνομιζέτο». Ὅπως στά Θεοφάνεια, στήν Βάπτιση τοῦ Κυρίου πάλιν γράφει: «Καί καταβῆναι τό Πνεῦμα τό Ἅγιον σωματικῶ εἶδει ὡσεὶ περιστεράν ἐπ' αὐτόν» (Λουκ. 3,22). Ἐπομένως γράφεται «ὡσεὶ πυρός» γιά νά μή νομίσουμε τό Ἅγ. Πνεῦμα, ὡς κάτι τό ὑλικόν. Λέγει ὁ Ἱ. Αὐγουστῖνος ὅτι «δέν δυνάμεθα νά κατονομάσωμεν τό Πνεῦμα τό ἅγιον, Θεοπεριστεράν ἢ Θεοπῦρ». Καί βέβαια τό Ἅγιον Πνεῦμα ὡς «ἄλλο πῦρ» δηλώνει ὅτι: «Τήκει καί μαλακώνει τάς σκληράς καρδίας ἀναμορφοῦν ταύτας, χωρίζει καί κατακαίει τήν σκωρίαν καί ἀνάπτει εἰς τό ἐσωτερικόν τῶν ἀνθρώπων εὐσεβῆ καί ἀφωσιωμένα συναισθήματα, μεταβάλλον τάς ψυχάς εἰς ἔμψυχον καί λογικόν θυσιαστήριον, ὅπου αἱ πνευματικά καί λογικά θυσίαι ἀναφέρονται» (Π. Τρεμπέλα, Ὑπόμνημα εἰς τάς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, Ἀθήναι 1955, σελ. 78).

Καί ἀκόμη νά προσθέσουμε ὅτι οἱ πύρινες αὐτές γλῶσσες ἐκάθισαν στίς κεφαλές τῶν Ἀποστόλων, γεγονός πού δηλώνει τήν Δεσποτικό-Βασιλικό κῦρος, τήν ἀξία καί τό ἐνιαῖο τοῦ Ἅγ. Πνεύματος. Γράφει μάλιστα τό ἱερό κείμενο ὅτι «ἐκάθισέ τε ἐφ' ἓνα ἕκαστον αὐτῶν» (στίχ. 3), δηλ. σέ ἐνικό ἀριθμό γιά νά δηλώσει ὅτι μία μόνη γλῶσσα ἐκάθισε στόν καθένα καί ὄχι ὅτι ὅλες οἱ γλῶσσες ἐκάθισαν ἀλληλοδιαδόχως. Ἡ δέ κεφαλή τυγχάνει τό ἀνώτατον καί ἀξιολογώτατον μέρος τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος καί αὐτό ἔχει ἰδιαίτερη σημασία.

Ἐν κατακλείδι, μία ὑπενθύμιση τυγχάνει ἐξόχως χαρακτηριστική καί ἀξίζει ν' ἀναφερθεῖ: Στήν ὑμνογραφία ἀποκαλεῖται ἡ Πεντηκοστή, ὡς ἡ τελευταία ἑορτή. Ἀναγράφεται συγκεκριμένα: «Τήν μεθέορτον πιστοί καί τελευταίαν ἑορτήν ἑορτάσωμεν φαιδρῶς· αὕτη ἐστι Πεντηκοστήν, ἐπαγγελίας συμπλήρωσις καί προθεσμία» (Δευτέρα μετά τήν Πεντηκοστήν). Αὐτό σημαίνει ὅτι μέ τήν Πεντηκοστήν ὀλοκληρώθηκε τό σωτηριῶδες ἔργο τῆς Θείας Οἰκονομίας. Εἶναι τό «τέλος», καθ' ὅτι μέ τό Ἅγιον Πνεῦμα, τό ὁποῖο λαμβάνει ὁ πιστός κατά χάριν, καθίσταται πλέον μέλος τοῦ ἀναστημένου Σώματος τοῦ Χριστοῦ καί καταδεικνύεται κατ' αὐτόν τόν τρόπον, ὅτι πράγματι, «ὅλα δημιουργήθηκαν μέ σκοπό νά γίνουν ἓνα σῶμα μέ κεφαλή τόν Χριστό» (βλ. Βασ. Τσίγκου, Θέματα Δογματικῆς τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, Θεσ/κη 2014, σελ. 322), δηλαδή νά γίνουν τά πάντα Ἐκκλησία καί νά πληρωθεῖ, τούτέστιν, ὁ ἀπώτερος σκοπός τῆς χριστιανικῆς βιοτῆς. Γι' αὐτό, «πᾶσα πνοή, δόξαζε Πνεῦμα Κυρίου».